

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

УДК 793.38

ПРОЦЕС СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ТА УНОРМУВАННЯ БАЛЬНИХ ТАНЦІВ ХХ СТ. І ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПРОГРАМИ

Ветринська А.В.

Київський університет імені Бориса Грінченка;
Київський національний університет культури і мистецтв

Статтю присвячено вивченню історії становлення сучасної європейської програми стандартизованих бальних танців. У статті описується питання передумов стандартизації. Проаналізовано значення унормування бальних танців для сучасного стану європейської та латиноамериканської програми. Описано процес систематизації першої половини ХХ ст. та початку другої. Висвітлено процес становлення та унормування музичного супроводу європейської програми.

Ключові слова: стандартизований бальний танець, стандартизація бального танцю, музика, європейська програма, асоціації.

Постановка проблеми. З кінця ХХ ст. в усьому світі відмічається значне зростання інтересу до бальних танців та їх загальна популяризація. Все більше людей різного віку приходять у соціальні, стандартизовані та латиноамериканські танці, причому значна їх частина стає на професійний шлях. Тільки у Києві, з моменту набуття Україною незалежності, відкрилося більше 150 шкіл, студій і клубів, а в університетах зі спортивним та мистецьким спрямуванням створюються спеціалізації та кафедр бального танцю. Збільшується кількість міських, всеукраїнських та навіть міжнародних змагань, які проходять під час тренувального сезону декілька разів на місяць.

Соціальне спрямування, яке переважало протягом століть, у другій половині ХХ ст. цілковито поступилося місцем конкурсному. Турніри перетворилися у яскраві шоу, що збирають багатотисячні зали. У той же час, посилюються вимоги з дотримання стандартів рівноправності, чесності та максимальної об'єктивності оцінки майстерності танцюристів. На наймасштабніших змаганнях навіть впроваджено допінг-контроль.

Хоча кроки і музика є чітко визначеними, найкращі пари мають можливість виділитися з-посеред загальної маси за допомогою костюмів, емоційної подачі, а також авторської інтерпретації та комбінування певних рухів. Це поступово призводить до посилення вимог щодо фізичної і загальної підготовки танцюристів, адже пари з недотягнутими позиціями та спущеними ліктями не матимуть на паркеті жодних шансів на перемогу поряд з пластичними танцюристами, що мають витягнуті позиції рук та тіла.

Не дивлячись на стрімке зростання та поширення, протягом останніх ста років кількість бальних танців, що виконуються на турнірах та є загально визнаними, їх музичні розміри, основні кроки, а також загальні принципи залишаються незмінними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку та історії займалися такі

науковці, як: О. Касьянова [4], Р. Воронін [3], Д. Радлер [6], В. Стриганова та В. Уральська [7]. Деякі дослідники розглядали практичні та філософські питання життя та діяльності людей, чие життя безпосередньо пов'язане з бальною хореографією. До них належать роботи М. Вінкельхауса [2], Л. Браїловської [1] та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Оскільки бальний танець прийшов до нас із за кордону, література з техніки виконання, історична поява, розвиток та багато іншої інформації викладено іноземними мовами, і в першу чергу танцюристам та викладачам найважливішим є техніка виконання фігур, і тому роботи з технічними аспектами танцю були перекладені позачергово, а роботи з історії, підходу до тренувань та інші важливі складові, відійшли на другий план, тому ще досі залишається багато не розкритих питань еволюції та становлення європейської програми стандартизованих бальних танців.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розкриття історичних питань стандартизації музики, еволюції та становлення європейської програми стандартизованих бальних танців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Секрет «стабільності» бальних танців середини ХХ – початку ХХІ ст. криється у незмінних фундаментальних засадах, що були сформовані упродовж перших десятиліть ХХ ст. в Західній Європі. Ці засади або стандарти були закладені найкращими танцюристами і теоретиками бальних танців, у результаті процесу, який отримав назву «стандартизація».

Формування бальних танців відбувалось упродовж століть, коли танці, які виконувалися на балах, набували дедалі більшого поширення і ставали невід'ємною частиною урочистих подій серед елітарних верств населення. Прагнення до опанування танців, удосконалення виконавчої майстерності, художнього самовираження обумовило появу нових форм танцю, які поступово переходили зі сфери масової культури до сфери художньої творчос-

ті. Бальний танець мав соціальне спрямування поки в кінці XIX ст. та на початку XX ст. почали створюватися організації бального танцю, які і стали першопочатком стандартизованих бальних танців [4].

Процесам стандартизації передували довгий період становлення окремих танців, що згодом сформували дві програми. Початково, кожен з танців розвивався окремо у різних частинах світу, та мав власну історію виникнення. Так, наприклад, повільний вальс має шляхетне англійське салонне походження, а самбу було взято з соціальних, або навіть вуличних танців Бразилії.

Завдяки відродженню Олімпійських ігор і потужної популяризації спорту з'явилася ідея проведення танцювальних змагань та створення танцювальних асоціацій. У 1892 році була заснована британська асоціація викладачів танців, яка стала першою танцювальною асоціацією, вона заохочувала фахівців того дня створити товариство для покращення та розвитку мистецтва танцю в різних його формах. Асоціація можливо почала існувати і до 1892 року, але 30 листопада 1892 року – це перша зареєстрована дата, яка є достовірною поза сумнівом. Першим президентом Асоціації був пан Фредерік Джордж Вайат [10]. Наступною асоціацією став Альянс Сполучених Королівств почав свою роботу з 1902 року. Через два роки 25 липня 1904 року в готелі Сесіл в Ковент-Гардені місто Лондон створили Імперське товариство вчителів танців (ISTD), яку очолив Роксом Моррісом Кромптоном. Перший ISTD з'їзд відбувся в 1906 році, згодом його почали проводити щорічно, за винятком короткого періоду в роки війни. Асоціація випустила Dance Journal, тепер під назвою Dance, вперше було опубліковано у вересні 1907 року [11].

У 1909 році у Парижі відбувся перший чемпіонат світу бального танцю, який дав поштовх для створення унормованої системи, з конкретними танцями, фігурами та технікою [13]. Через першу світову війну танець і культура відійшли на другий план.

З 1921 року англійські вчителі формували основні кроки вальсу, фокстроту і танго. Через активну діяльність викладачів танцю англійської школи, ці кроки були прийняті за основу у всьому світі. У 1920-30 роках проявили себе і перші виконавці бальних танців, наприклад Д. Бредлі, Ф. Хейлор, В. Сільвестер, А. Мур, Т. Палмер і Е. Споурт, С. Фармер і А. Роскоу.

Численні чемпіонати світу та танцювальні турніри того часу послужили благодатним ґрунтом, одним із найвідоміший й донині – легендарний Блекпульський фестиваль, який був проведений вперше в 1921 році в невеликому курортному англійському містечку Блекпул [12].

Активне формування, поширення та швидкий розвиток призвів до необхідності стандартизації. Тому у 1929 році всі асоціації вперше зібралися на Велику Конференцію, головою якої був – Філіп Річардсон. Асоціація підняла питання щодо того, яким має бути бальний танець, його кроки та яким буде до нього ставлення в Англії.

Першим важливим питанням Конференції стало унормування кроків. Оскільки, головною метою має бути задоволення танцюристів, а не експертів, було прийнято рішення, що основні кроки стандартних танців і будь-яких нових танців повинні бути максимально простими.

Другим питанням стала стандартизація музики та темпів бальних танців. Було написано звернення до музичних груп, які грали музику для бальних танців, де їх просили суворо дотримуватися цих темпів. Також там можна було побачити різницю між фокстротом та квікстепом (швидким фокстротом).

Третім важливим внеском Великої Конференції стало обговорення техніки виконання. На той час до техніки виконання відносились: стійка, позиція, контакт, переміщення ваги тіла.

Четвертим не менш принциповим питанням стала площа паркету. Розмір паркету на той час суттєво відрізнявся від дуже маленького до великого блекпульського. На сьогоднішній день площа паркету також відрізняється, але є приблизний малий розмір паркету та великий, тому виконавці бальних танців створюють короткий та довгу варіацію.

Завдяки конференції було стандартизовано п'ять танців: повільний вальс, танго, віденський вальс, фокстрот, квікстеп, які і зараз складають європейську програму бального танцю.

Після стандартизації виникли деякі проблеми. Найбільш популярні групи, які в Лондоні грали музику для бальних танців були американцями, які робили тури Європою і грали музику в будь-якому темпі, не дотримуючись ритмів узгоджених Великою Конференцією.

У 1934 році у «The Dancing Times» Філіп Річардсон повідомив про бунт танцюристів проти стандартизованих кроків та ритмів: «Спроби знайти можливість рухатися за «неузгодженим» ритмом у переповненій залі викликають різке невдоволення танцюристів. Упродовж тривалого часу танцюристи просили музичні гурти виконувати музику у чітко визначеному ритмі, адже рухи, які вони вивчали та відточували, можуть виконуватися лише в цих ритмах. Однак виконавці гурту відповідали, що вони мають виконувати музику в тому ритмі, який було визначено композитором, зазначаючи, що «Некоректно та непрофесійно виконувати музичні твори інакше. Якщо ви справжні танцюристи та професіонали своєї справи, ви маєте бути в змозі змінювати кроки та рухи щоб вони відповідали музиці». Більшість людей підтримує точку зору музикантів» [9]. Наступного місяця у «The Dancing Times» місис Ральф Муді відповіла специфічною пропозицією. Оскільки змагання були створені для того, щоб Англіїці вдосконалювали мистецтво бального танцю, вона запропонувала проводити змагання з вмінь пристосовуватися до нової музики: «Чи можемо ми не перевірити наскільки наші танцюристи вміють інтерпретувати свої рухи відповідно до ритму та темпу під які вони танцюють? Я цим хочу сказати, що під час проведення змагань зі звичайного фокстроту, коли музиканти грають у звичайному ритмі необхідно пристосовуватися як танцюристам,

так і суддям. Це відкриє нашим змаганням суттєво новий напрямок. Попросіть лідерів гуртів виконувати на змаганнях чотири різні фокстроти, кожен у своєму темпі. Завдання для танцюристів буде полягати в тому, щоб пристосувати свої рухи та кроки до відповідного ритму, а завданням для суддів буде визначити найкращого танцюриста. На мій погляд, справжній танцюрист має завжди пристосовуватися до музики, а не казати музикантам «я вивчив такі кроки, я хочу щоб ти грав таку музику, під яку я зможу танцювати»».

Асоціація бальних танців прийняла інше рішення, зазначаючи, що професійні танцюристи не мають пристосовуватися до музики як «ресторанні танцівники». Зазначалося, що «Існує величезна різниця між ресторанными танцівниками та професійними танцюристами. Автор попередньої ідеї несерйозно ставиться до мистецтва танцю. Більше того, вона приділяє більшу увагу музиці, ніж танцям. В той же час, професійний танцюрист ставиться до своєї справи дуже серйозно. Для нього музика є всім: музика має бути рабом танцю, а не сестрою» [9].

Наступного року, у 1935 відповідно до ідеї, що «музика має бути рабом танцю, а не сестрою» чемпіон світу з бальних танців, британець Віктор Сильвестр сформував перший британський оркестр з «правильним темпом» що зробив офіційно ухвалені записи для бальних танців за стандартизованими темпами, які виконуються і в наші дні.

Стандартизація техніки виконання відбувалася в декілька етапів. Першою причиною змін стали не рішення асоціацій, чи уподобання суддів, а реакція аудиторії. У 1920-х роках в Англії переважало природне виконання із заниженою позицією рук. Згодом в 1930-х роках танцюристи почали використовувати більш широкі рухи з перебільшенням. Одним з перших прикладів була зміна в танго. За словами Філіпа Річардсона, який був одним із суддів у той час, конкуренти помітили, що ці перебільшені рухи, зокрема, несподіваний поворот голови при зміні напрямку (в танго), навіть якщо не змушували суддів ставити хрести, завжди зустрічалися аудиторією гучними оплесками. Квікстеп також ставав більш ексцентричним що було зумовлене, в основному, бажанням отримати схвалення публіки. Спочатку ці перебільшення часто осуджувалися суддями, але асоціації почали пристосовуватися до змін, так невдовзі з'явилися нові технічні особливості. Друга причина розширення техніки мала не менший вплив. У 1934 році в січневому випуску «Dancing Times», Е. Мюррей Бамстед зазначив, що для виконання фігур стандартизованих танців необхідний простір, він казав, що серйозні труднощі викликав той факт, що танці, які впродовж останніх десяти років викладали тренери і удосконалювали самі танцюристи, вимагають великого простору і тому не можуть бути виконані на невеликих танцювальних майданчиках у готелях та інших закладах. У наступному журналі «Dancing Times» Філіп Річардсон погодився з цим твердженням і зазначив, що величезні паркети, такі як в Блек-

пулі, на його думку, вимагають того, щоб пара була дуже широкою (активно рухалась) під час виступу, адже високі пари відразу впадають в очі, а тендітних маленьких танцюристів з вишуканими рухами і неперевершено відпрацьованою технікою, судді можуть легко оминути увагою на площі в дві тисячі квадратних метрів. Третя причина утворилась тоді, коли змагання прийняли форму плей-офф з відбірковими турами, де у першому заході на паркет виходили всі пари одразу. Судді мали з натовпу виділити окремі пари і так аж до двох особливо відзначених фіналістів. Ця зміна формату конкуренції призвела до драматичної зміни зовнішнього вигляду бального танцю. Щоб виділитися з натовпу, танцюристи мали виконувати набагато більш широкі рухи. Вражаючі, перебільшені рухи та розкішні костюми стали питанням виживання, або пара різко виділяється з натовпу, або не проходить в наступне турнірне коло. І зараз така позиція залишається відмінною рисою стандартизованих бальних танців [8].

Фінальна стандартизація танців відбулась в кінці 1940-х роках до вже сформованих в 1920-х роках додалися ще п'ять танців латиноамериканської програми: ча-ча-ча, самба, румба, джайв та пасодобль.

Висновки з даного дослідження. Процес систематизації та формування умовно можна поділити на декілька етапів: перший – створення законів, які відокремили бальні танці серед інших, створення літератури з описом танців, фігур та їх історії, що ввійшли до європейської програми, другий – популяризація цього виду танців в Європі, а згодом і у всьому світі, третій – додання до 5 танців європейської програми ще 5 танців латиноамериканської, четвертий – поступове ускладнення техніки, створення нових фігур та літератури з більш детальним описом роботи тіла, і наступній – наповнення хореографії, кожного руху сенсом, емоцією та значенням. Сьогодні танцівники не зупиняються лише на досконалій техніці, фізичній витривалості та незвичній хореографії, сьогодні окрім всього перерахованого вище танцівники звертаються до викладачів акторської майстерності, створюють власні образи та наповнюють кожний свій рух думкою.

Отже, процес становлення європейської програми стандартизованих бальних танців припав на ХХ століття, головну роль у ньому відіграли спочатку локальні, а згодом міжнародні організації бальних танців, якими було відібрано та унормовано танці, з яких склалася сучасна конкурсна програма. Окрім цього важливим внеском організацій була також стандартизація танцювальної музики та ритмів, оскільки раніше ритм певного танцю залежав від оркестру, що призводило до дисонансу між ритмом вивчених кроків, та музики, під яку їх доводилося виконувати. Асоціації організували міжнародні змагання, у яких почала брати участь дедалі більша кількість танцюристів, це призвело до посилення конкуренції, яка зумовила вдосконалення техніки, через що поступово танці європейської програми набули сучасного вигляду.

Список літератури:

1. Браїловська Л.В. Самоучитель по танцам: вальс, танго, самба, джайв / Ростов н/Д; Феникс, 2003. – 224 с.
2. Винкельхаус М. Танцую по максимуму. – К.: Основа-принт, 2009. – 336 с.
3. Воронин Р.Е. Философско-эстетические и художественные аспекты танцевального искусства (спортивный бальный танец, вторая половина XX века) : автореф. диссертации на соискание науч. степени канд. искусствоведения : спец. 17.00.09 «Теория и история искусства» / Роман Евгеньевич Воронин. – СПб., 2007. – 25 с.
4. Касьянова О.В. У витоків бальної хореографії: Аналіз передумов становлення танцювальної культури як форми дозвілєвої діяльності / Олена Василівна Касьянова. Вісник КНУКіМ: зб. наук. пр. – Вип. 12. Сер.: Мистецтвознавство.
5. Новейшая история конкурсного бального танца // Танец. – 1999. – № 8. – Режим доступа: <http://dancesport.com.ua/articles/10-2.php>.
6. Радлер Д. О конкурсном танце / Ден Радлер / [пер. А. Ионов]. – Режим доступа: <http://www.danceseasons.com.ua/art-1-16-comp.html>.
7. Современный бальный танец : пос. для студентов институтов культуры, учащихся культ.-просвет. училищ и руководителей коллективов бального танца / [под ред. В.М. Стриганова и В.И. Уральской]. – М.: Просвещение, 1977. – 431 с.
8. The Evolution of English Ballroom Dance Style. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://socialdance.stanford.edu/>.
9. The Standardization of English Ballroom Dance Music. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://socialdance.stanford.edu/>.
10. B.A.T.D. The British Association of Teachers of Dancing. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://batd.co.uk/>.
11. ISTD. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.istd.org/about-us/>.
12. World Dance Council. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.wdcdance.com>.
13. How It All Started. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.worlddancesport.org/WDSF/History/How_It_All_Started.

Ветринская А.В.

Киевский университет имени Бориса Гринченко,
Киевский национальный университет культуры и искусств

ПРОЦЕСС СИСТЕМАТИЗАЦИИ И УНОРМИРОВАНИЯ БАЛЬНЫХ ТАНЦЕВ XX В. И ЕГО ЗНАЧЕНИЕ В ФОРМИРОВАНИИ СОВРЕМЕННОЙ ЕВРОПЕЙСКОЙ ПРОГРАММЫ

Аннотация

Статья посвящена изучению истории становления современной европейской программы стандартизированных бальных танцев. В статье описывается вопрос предпосылок стандартизации. Проанализировано значение нормирования бальных танцев для современного состояния европейской и латиноамериканской программы. Описан процесс систематизации первой и начала второй половины XX в. Отражен процесс становления и нормирования музыкального сопровождения европейской программы.

Ключевые слова: стандартизированный бальный танец, стандартизация бального танца, музыка, европейская программа, ассоциации.

Vietrynska A.V.

Kiev University named after Boris Grinchenko;
Kyiv National University of Culture and Arts

THE PROCESS OF SYSTEMATIZATION AND REGULATION OF BALLROOM DANCE OF THE TWENTIETH CENTURY AND ITS IMPORTANCE FOR THE FORMATION OF A MODERN INTERNATIONAL STANDARD

Summary

The article is devoted to the study of the history of the formation of the modern European program of standardized ballroom dances. The article describes the issue of the prerequisites for standardization. The value of rationing of ballroom dances for the current state of the European and Latin American programs is analyzed. The process of systematization of the first and the beginning of the second half of the 20th century is described. It reflects the process of the formation and normalization of the musical accompaniment of the European program.

Keywords: standardized ballroom dance, ballroom dance standardization, music, European program, associations.